

OLASZ FURCSASÁGOK

A tanácsstalanság derűje. Nevetésbe szakadt indulat. Vagy talán így: keserű multság a mozdulatlanság fölött.

Nanni Loy nem lett hűtlen egykori önmagához, a Nápoly négy napja szerzőjéhez. Politikus filmet csinált. Csak éppen most mosolyog. Jelentéktelennek tűnő dolgok körül szövi a tréfát, amelynek mélyén ott lappang a türelmetlenség, a változtatás szükségességét ismerő indulat, az élet mozgásirányát vitató, azzal elégedetlen, nyugtalanító gondolat, s valóban, némi tanácsstalanság: miért vagyunk ilyenek, miért is túrjuk ilyen derűsen, hogy körülöttünk inkább csak az autók rendszáma változik s nem a társadalom szerkezete. Mi olaszok... — mondja. A hangos, a kedves, a gesztusokban élő, az okos olaszok... Igaz lenne, hogy a legtöbb amit tenni tudnánk, nevetni önmagunkon? Igen, ez nagy tudás, de meddig lakhat jól vele az ember. És elég-e minden helyett. Mint annak a csiklandósan hangosan felnevető férfinak ott fenn a kopár kövek között, a parányi vályogházban, ahol nyolc gyerekétől körülfogva válaszolgat a sztereotípiákba belebutult rádióriporternek arról, hogy nem, nem jár moziba, színházba, nincs rádiója,

televíziója, így hát az esték... Egy szóval a régi pesti vicc ez, csak egy más, melegebb, kékebb ég alatt hangzik el.

Azután van ennek a filmnek néhány villanása, olyanok mint egy-egy régi szociófotó. Idegen test a sok könnyed tréfának tetsző film-kroki között — talán erőteljesebb is azoknál —, mégis itt e szomorú, fáradt pillanatokban fogalmazza meg az irányát ennek a humoros tanulmány-sorozatnak. Mondhatnám, itt adja az információt a filmre visszatekintő gondolkodásnak. Például annak a munkásnak egy munkanapját kísérve végig, aki a hajnali biciklizéstől, fáradtan elfogyasztott vacsoráig megannyi rideg pillanatot él végig, s ebbe a kiürült világba bután beleszellemeskedik a rádió reklámműsora, amely floridai nyaralást és fogyasztókúrát ajánl. S a másik ilyen szociófotó: az erdei istállóban „berendezett” iskola, ahol míg a tanár valami könyvből Olaszország szépségét, jelentőségét idézi, zavart pillantással szemléli a padok alól előkandikáló tépett-szakadt cipőket. Banális kontraszt. De megleshető benne — mint az említett másik példában — e film sajátos módszere, humorának igazi tartalma: a mód ahogy a hazugságokat leleplezi. Hiszen annak a tanáridézte könyvnek minden szava igaz. Ha egy turistabusz mellett állva, külföldieknek mondják fel. Az ideiglenes jelenlét állapotából szemlélve igaz. A tartós igazság aspektusából: ördögien multságos — az ellentmondásosságában.

Ilyenféle humora van Nanni Loy filmjének. Ám nem szeretném kedvét szegni a nézőnek, nemcsak a fájdalom kap efféle keservesen multságos hangot a filmben. Helyén van itt a rajtakapott férj is, éppúgy mint a menyasszonyi ruhát vágyakozón szemlélő apáca, az első pillantásra feltámadó szerelem egy gyönyörű fiatal nő — autója iránt. S a hivatal labirintusában olyan pesti módon toporgó ügyfél, hogy már azon sem

Anna Magnani

Virna Lisi — a „védtelen” özvegy

csodálkozom, ha — történetesen ezt az egyetlen epizódot — éppoly hosszadalmasan mondja el a film, ahogy mi beszélünk a magunk hivatalairól.

A felszín fecsegései derűsen felelőtlének, látványosak, aztán egy-egy pillanatra megintcsak felfigyel az ember: mintha ismét többről volna szó. Egy család kél át a nagyváros autóáradatán, hogy vasárnapi csodaként, a „vasárnap olasz gyönyöre”-ként megajándékozza magát egy-egy tölcsér fagyalattal. Mint valami víg-eposz. S a hiába megvívott csata után a családjáért megküzdött aszszony fájdalmasan mulatságos arca: az emberi esendőség, a semmit tragikus méretű kalandnak felfogó kiszolgáltatottság latin-bölcs bírálata. Meg egy fintor azoknak a filmeknek is, amelyek az ehhez hasonló travesztiákat valódi tragédiaként fogják fel s mert nevetni nem tudnak, megkísérlik nagyképuen arisztokratikus szellemi élménnyé avatni — a semmit.

Furcsa film ez. Eklektikusnak tűnik, pedig csak sokféleképpen mutatja fel ugyanazt az arcot. S elvszerűen: mindenre annyi időt, teret szán amennyi megtakaríthatatlan. Ettől parányi tanulmányai sűrűbbek, beszédesebbek, tempója viharzó, a jó művek szokása szerint továbbgondolásra készet.

Csak egy példát. Az olasz falu szokásos képe. Ütött-kopott kis há-

zak, rongyos ruhák, borostás arcok, sok pendelyes gyerek. Egy plakát a falon. Anya a gyerekekével. Körülállják, nézik figyelmesen s lesik a szót, az egyetlen olvasni tudótól, aki betűzi a szöveget: Segítséget Indiának.

Nevetünk. Mit adjanak ők? Kinek jut eszébe egy ilyenféle plakátot éppen itt kifüggeszteni? Már valami milliomos-kastély folyosóin ténfergünk a filmmel, mire eszünkbe jut, vajon Indiában is kiragasztanak egy bambuszfalra efféle felhívást: segítséget Dél-Olaszországnak? S azután sokkal később még az is: de hiszen Indiának valóban szüksége volna segítségre. Napok múltán meg az: így válik ostoba közhellyé az igazság, ha nem a helyén mondják ki.

Az egész jelenet három perc. Pokolian mulatságos.

Mint a színészi munka: Anna Magnanié, Catherine Spaaké, Virna Lisie, Silva Koscinaé, s a férfiaké — akik egyúttal az olasz filmvígjátékok sztereotip figuráinak karikatúráját is megfogalmazzák — Walter Chiari, Alberto Sordi, Jean Sorel...

Jelentékeny részük van abban, hogy ez a furcsa film valóban azzá lett, amivé Nanni Loy képzelte-formálta. Nevetésbe fordult indulattá. De indulat is, bármilyen zavartalan egyébként a mulatság.

HÁMORI OTTÓ